Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

HE 40/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi

Uudenmaan ELY-keskus pitää työttömyyskassojen mahdollisuuksien avaamista palvelujen tarjoamiseen kokonaisuutena positiivisena ja kannatettavana asiana, koska se lisää palvelutarjontaa työttömille työnhakijoille. Palvelujen tarjoamisessa ja markkinoinnissa tulee varmistaa, että työnhakijat ymmärtävät niiden vapaaehtoisuuden ja eroavaisuuden suhteessa lakisääteisiin työvoimapalveluihin erityisesti velvoittavuuden osalta.

Riskit sekaannuksille ja paineet asiakasviestinnän onnistumiselle ovat sikälikin korkeat, että työttömyyskassoja koskeva uudistus on tulossa voimaan varsin samanaikaisesti työvoimapalveluja koskevan uudistuksen kanssa (HE 207/2022 vp).

Uudenmaan ELY-keskus esittää, että esitystä selkiytettäisiin ainakin seuraavilta osin:

1) Työttömyyskassan tarjoamien palvelujen rajaaminen TTL 2 a luvun 9 §:n soveltamisen ulkopuolelle

Työttömyyskassalain 1 §:n 2 momentissa on ehdotettu säädettäväksi, että ”työttömyyskassan 1 momentissa säädetyn tarkoituksen lisäksi työttömyyskassa voi kassan kokouksen niin päättäessä tukea jäsentensä työllisyyttä tarjoamalla työnvälitystä, tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita, asiantuntija-arviointeja, valmennuksia ja muita näihin verrattavissa olevia palveluita”.

Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että ”koska työttömyyskassan järjestämistä palveluista säädettäisiin työttömyyskassalaissa eikä työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 7 kohdassa mainituissa laeissa, korvauksetonta määräaikaa ei asetettaisi mainitun 7 kohdan tai 8 kohdan perusteella, vaikka työnhakija kieltäytyisi työttömyyskassan järjestämästä palvelusta tai keskeyttäisi tällaisen palvelun. Koska työttömyyskassan järjestämistä palveluista ei sovittaisi työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa, työttömyysturvaseuraamuksia ei asetettaisi myöskään työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 9 tai 12 kohdan, eikä työttömyysturvalain minkään muunkaan säännöksen nojalla. Tarvittaessa tämä varmistettaisiin tulkitsemalla työttömyysturvalain

2 a luvun 9 §:n 1 momentin johdantokappaletta työnhakijoiden yhdenvertaisuuden turvaavalla tavalla.”

Työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 9 ja 10 säädetään lain tasolla siitä, että työllistymissuunnitelmassa sovitusta palvelusta kieltäytymisestä tai sen keskeyttämisestä voi saada karenssin tai työssäolovelvoitteen. Säännöksiä sovelletaan työ- ja elinkeinoviranomaisen, kunnan sekä palveluntuottajan järjestämistä työnhakua tai työllistymistä tukevista palveluista kieltäytymiseen ja niiden keskeyttämiseen. Käytännössä on mahdollista, että työttömyyskassan palveluista sovitaan suunnitelmissa joko epätietoisuudesta taikka siksi, ettei asiassa ilmene, että kyseessä on nimenomaan työttömyyskassan palvelu, jolloin palvelusta kieltäytyminen ja sen keskeyttäminen tulee TTL 2 a luvun 9 §:n soveltamisen piiriin. Lain tasolta puuttuu säännös, jonka mukaan työttömyyskassan palvelut eivät kuulu kyseisen säännöksen soveltamisen piiriin ja että ne eivät ole velvoittavia. Koska työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n 9 ja 10 kohtaa sovelletaan lähtökohtaisesti kaikissa niissä tilanteissa, joissa työllistymissuunnitelmassa on sovittu palvelusta ja henkilö kieltäytyy/keskeyttää sen, tulisi epäselvyyksien poistamiseksi rajauksesta säätää lain tasolla. Tämä poistaisi sen, ettei TE-viranomainen, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta ja vakuutusoikeus soveltaisi säännöstä poiketen siitä, mikä hallituksen esityksessä on esitetty tahtotilaksi, eli että palvelusta kieltäytymisestä/palvelun keskeyttämisestä ei voisi tulla sanktiota.

2) Työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n yhdenvertainen soveltaminen

Työttömyyskassalain 1 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”koska työttömyyskassan järjestämistä palveluista säädettäisiin työttömyyskassalaissa eikä työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 7 kohdassa mainituissa laeissa, korvauksetonta määräaikaa ei asetettaisi mainitun 7 kohdan tai 8 kohdan perusteella, vaikka työnhakija kieltäytyisi työttömyyskassan järjestämästä palvelusta tai keskeyttäisi tällaisen palvelun. Koska työttömyyskassan järjestämistä palveluista ei sovittaisi työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa, työttömyysturvaseuraamuksia ei asetettaisi myöskään työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n 1 momentin 9 tai 12 kohdan, eikä työttömyysturvalain minkään muunkaan säännöksen nojalla. Tarvittaessa tämä varmistettaisiin tulkitsemalla työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n 1 momentin johdantokappaletta työnhakijoiden yhdenvertaisuuden turvaavalla tavalla.”

Hallituksen esityksessä olisi hyvä tuoda esiin, mitä TTL 2 a luvun 9 §:n 1 momentin johdantokappaleen yhdenvertaisella tulkinnalla on tarkoitettu ja miten sitä on punnittu. Onko yhdenvertaisuutta arvioitu myös siitä näkökulmasta, että henkilöt ovat saattaneet sopia suunnitelmassa saman palveluntuottajan palvelusta niin, että osalle palvelun on hankkinut työttömyyskassa ja osa osallistuu siihen muuta kautta. Kaikkien kohdalla palvelu on lähtökohtaisesi siitä sopimisen myötä velvoittava ja henkilöiden kieltäytyessä siitä tai keskeyttäessä palvelun tulee TTL 2 a luvun 9 § sovellettavaksi. Miten johdantokappaletta on yhdenvertaisuuden näkökulmasta tulkittava siten, että kassan jäsenten kohdalla säännöstä tulisi soveltaa poikkeavasti suhteessa muihin, joiden kanssa palvelusta on sovittu

suunnitelmassa, kun eroavaisuus tilanteessa olisi se, että osalle palvelun on hankkinut työttömyyskassa?

3) Valtiolle työttömyyskassojen palveluista aiheutuvat kulut

Hallituksen esityksessä voisi olla tarve punnita laajemmin valtiolle kassojen palveluista mahdollisesti aiheutuvia kuluja. Vaikka kassojen palveluista ei tulisi sopia työllistymissuunnitelmissa, saatetaan niistä käytännössä kuitenkin sopia. Näin voi tapahtua erehdyksestä ja erityisesti silloin, jos asiassa ei missään vaiheessa ilmene, että kyseessä on työttömyyskassan tarjoama palvelu, vaan työllistymissuunnitelmaan kirjataan ainoastaan palvelun järjestäjän tiedot. Mikäli palvelusta sovitaan työllistymissuunnitelmassa, siitä saatetaan myös maksaa JTYPL 9 luvun 1 §:n 3 momentin mukaista harkinnanvaraista kulukorvausta. Tällöin palvelut voivat aiheuttaa kuluja valtiolle. Lisäksi, kun käytännössä palveluja mahdollisesti sisällytettäisiin suunnitelmiin, tulee palveluista kieltäytymisistä ja niiden keskeyttämisistä tehdä selvityspyynnöt ja niistä antaa työvoimapoliittiset lausunnot. Myös tästä voi aiheutua lisäkuluja. Lisäksi lisäkuluja voi syntyä siitä, että virkamiesten tulee ohjeistaa ja neuvoa asiakkaita kassojen palveluista ja niiden vaikutuksesta / vaikuttamattomuudesta työttömyysetuuden saamiseen, koska asiakkaiden kontaktit tulevat mahdollisesti lisääntymään.

Raisa Erma
Oikeudelliset palvelut - yksikön päällikkö